अथ विवाहपद्धतिविषयानुक्रमणिका ।

इत्यनुक्रमणिका सम्पूर्णा ।

श्रीगणेशाय नमः ॥ ॥ अथ विवाहः ॥ ॥ तत्रकन्याहस्तेनषोडशहस्त
मितमंडपंतद्दक्षिणादिशि पश्चिमां दिशमाश्रित्य मंडपसँल्लग्नमुत्तराभि
मुखं कौतुकागारं मंडपाद्बहिरैशान्यां दिशि जामातृचतुर्हस्तासिकता
दिपरिष्कृततुषकेशशर्करादिरहितां शून्यवेणुनिर्मितामाम्रपत्रादिशो
भितां सुवस्त्राच्छादितां वेदीं च कारयेत् ॥ विवाहदिनेकृतनित्यक्रिय
जामातृपित्रा आदौमातृपूजापूर्वकमाभ्युदयिकंकर्तव्यम् ।कन्यापिता
च शुचिःशुक्लांबरधरः कृतनित्यक्रियोमातृपूजाभ्युदयिकेकृत्वार्हणवे
लायां मंडपे यजमानः सपत्नीकउत्तरमुखउपविश्यकुशासनेवरंप्राङ्

मुखमुपवेश्यआचम्यस्वास्तिवाचनं कृत्वाप्रतिज्ञासंकल्पं कुर्यात् ॥
सयथा ॥ ॐतत्सदद्येत्याद्युक्त्वा अमुकगोत्रोऽमुकशर्म्माश्रुत्याद्युक्त
फलावाप्तिकामोऽवगताऽनवगताऽनेकजन्माधिकरणककायवाङ्मन
सकृतकोटिशोमहापापोपपापशमनपूर्वकश्रीयज्ञपुरुषनारायणप्रीति
पुरस्सरयावज्जीवपुत्रपौत्रप्रपौत्रादिसकलकुटुंबसहितात्मीयकलेवरा
नामयदीर्घायुष्ययुक्तधनधान्यसमृद्धिविशिष्टबहुतरसुखभोगावाप्त्य
नन्तरशतसहस्त्रशोऽश्वमेधराजसूयगृहमेधज्योतिष्टोमाग्निष्टोमादि
महायागकोटिशःसूर्यग्रहणकालीनबहुतरब्राह्मणसम्प्रदानकदशगुणो

त्तरधेन्वनडुद्यानवाजिसर्वसस्यसंपूर्णसर्वरत्नोपशोभितसर्वपृथ्वीवितर
णजन्यपुण्यप्राप्त्युत्तरैतत्कन्यकाशरीरावास्थितरोमसमसंख्ययुगसह
स्त्रावाच्छिन्नपरमानन्दभोगास्पदावाप्तिसहितत्रिदिववासोत्तरकल्पको
टिशतावलीढब्रह्मलोकमहत्तत्त्वोत्तरश्रीविष्णुलोकवासकामनया अने
न वरेणास्यांकन्यायामुत्पादयिष्यमाणसन्तत्या द्वादशावरान्द्वाद
शपरान्पुरुषान्पवित्रीकर्त्तुमात्मनश्च श्रीनारायणप्रीतये ब्राह्मार्षप्राजा
पत्यान्यतमविवाहविधिना कन्यादानमहं करिष्ये ॥ तन्निर्विघ्नपरिस
माप्तिकामो गणपत्यादिपूजनं वरपूजनं च यथासंभवमहं करिष्ये ॥ १ ॥

वि. २

इतियजमानकर्तृकसंकल्पः ॥ अथ वरकर्तृकः ॥ॐ तत्सदद्येत्याद्यमुकगोत्रोऽमुकशर्म्माश्रीलक्ष्मीनारायणप्रसादकरणकयावज्जीवंपत्न्या सहाऽऽयुरारोग्यसम्पत्तिसमृद्धिपूर्वकपरमसुखप्राप्तये धर्मार्थकाम सिद्ध्यर्थंसत्संस्कारस्वकीयोद्वाहकर्माहं करिष्ये ॥ तन्निर्विघ्नपरिसमाप्तिकामो गणपत्यादीन्यथालब्धोपचारैरर्च्चयिष्ये ॥ इति वरकर्तृकसंकल्पः ॥ ततो गणेशौंकारषोडशमातृनवग्रहान्सर्पांश्च पूजयेत् ॥ अथ विवाहप्रयोगः ॥ यजमानो वरस्य दक्षिणजानुसंबोध्य ॐ साधुभवानाऽऽस्तामर्चयिष्यामोभवंतमितिब्रूयात् ॥ ॐअर्चयेतिप्रत्युक्तेवरोप

५. २

वेशनार्थं शुद्धमासनं दत्त्वा विष्टरमादाय ॥ विष्टरं तु पंचविंशतिदर्भ
मयंकच्चँवेण्याकारंभवति ॥ ॐ विष्टरोविष्टरोविष्टर इत्यन्येनोक्ते ॐ
विष्टरःप्रतिगृह्यतामितिदातावदेत् ॥ ॐविष्टरं प्रतिगृह्णामि इत्युक्त्वा
वरो विष्टरं गृहीत्वा ॐ वर्ष्मोऽस्मीति मंत्रस्य प्रजापतिर्ऋषिरनुष्टुप्
छंदोविष्टरोदेवता वरोपवेशने विनियोगः ॥ ॐ वर्ष्मोऽस्मिसमानाना
मुद्यतामिवसूर्यः ॥ इमं तमभितिष्ठामि यो मां कश्चाभिदासति ॥
इति मंत्रेण आसने उत्तराग्रविष्टरोपरि वर उपविशेत् ॥ ततोयजमानः
पाद्यमंजलिनाऽऽदाय ॐपाद्यंपाद्यंपाद्यमित्यन्येनोक्ते ॐपाद्यंप्रतिगृह्य

वि.

३

तामितिदातावदेत् ॥ ॐपाद्यंप्रतिगृह्णामीत्युक्त्वायजमानांजलितोंज
लिनापाद्यमादायवरः ॥ ॐविराजोदोहोसीतिमंत्रस्य प्रजापतिर्ऋषिरा
पो देवता अनुष्टुप्छंदः पादप्रक्षालने विनियोगः ॥ ॐविराजोदोहोसिवि
राजोदोहमशीयमयिपाद्यायैविराजोदोहः ॥ इतिदक्षिणपादंप्रक्षालये
त्।क्षत्रियश्चेदादौ वामचरणप्रक्षालनम्।अनेनैव विधिनाद्वितीयपादंप्र
क्षाल्य ततः पूर्ववद्विष्टरांतरंगृहीत्वा पादयोरध उत्तराग्रं वरःकुर्यात् ॥
ततोदूर्वाक्षतफलपुष्पचंदनयुतार्घपात्रं गृहीत्वायजमानः ॥ ॐअर्घोऽ
र्घोऽर्घ इत्यन्येनोक्ते ॐअर्घः प्रतिगृह्यतामितिदाता वदेत् ॥ ततोवरः

प.

३

ॐअर्घंप्रतिगृह्णामीत्युक्त्वायजमानहस्तादर्घंगृहीत्वा ॥ ॐआपःस्थे
तिमंत्रस्यप्रजापतिर्ऋषिरनुष्टुप्छंदआपोदेवताअर्घग्रहणेविनियोगः ॥
ॐआपःस्थयुष्माभिःसर्वान्कामानवाप्नवानि । इतिशिरस्यक्षतादिकं
किंचिद्दत्त्वा ॥ ॐसमुद्रंवइत्यादिमंत्रस्याथर्वणऋषिर्बृहतीछंदोवरुणो
देवताऽर्घंजलप्रवाहणेविनियोगः । ॐसमुद्रंवःप्रहिणोमिस्वांयोनिमभि
गच्छत॥अरिष्टास्माकंवीरामापरासेचिमत्पयः ॥ इत्यर्घपात्रस्थजल
मैशान्यांत्यजन्पठति । ततआचमनीयमादाय ॐआचमनीयमाचम
नीयमाचमनीयामित्यन्येनोक्ते ॐ आचमनीयंप्रतिगृह्यतामितिदाता

वदेत् ॥ ततोवरः ॐआचमनीयंप्रतिगृह्णामीत्युक्त्वायजमानहस्ता दाचमनीयमादाय ॐआमागन्नितिमंत्रस्य परमेष्ठीऋषिर्बृहतीछंद आपोदेवताअपामुपस्पर्शनेविनियोगः॥ ॐआमागन्यशसासँसृजव र्चसा॥तंमाकुरुप्रियंप्रजानामधिपतिंपशूनामरिष्टंतनूनाम् ॥ इत्यनेन सकृदाचामेत्द्विस्तूष्णीम् ॥ ततोदाताकांस्यपात्रस्थदधिमधुघृता निकांस्यपात्रापिहितान्यादाय ॥ पलमेकंघृतंचैवाद्विपलंदधिप्रोच्य ते ॥ पलमेकं मधुकुर्यान्मधुपर्कविधिःस्मतः॥ ॐमधुपर्को मधुपर्को मधुपर्कइत्यन्यनोक्तेॐमधुपर्कःप्रतिगृह्यतामितिदातावदेत् ॥ ततो

वरः ॐमधुपर्कंप्रतिगृह्णामीत्युक्त्वा ॥ ॐमित्रस्येतिमंत्रस्यप्रजापति
र्ऋषिःपंक्तिश्छंदोमित्रोदेवतामधुपर्कदर्शनेविनियोगः ॥ ॐमित्रस्य
त्वाचक्षुषाप्रतीक्षे ॥ इति दातृकरस्थमेवानिरीक्ष्य॥ ॐदेवस्यत्वेतिब्रह्मा
ऋषिर्गायत्रीछंदः सविता देवता मधुपर्कग्रहणेविनियोगः ॥ ॐदेवस्य
त्त्वासवितुः प्रसवेऽश्विनोर्बाहुभ्यां पूष्णो हस्ताभ्यां प्रतिगृह्णामि ॥
इत्युक्त्वामधुपर्कंपाणिभ्यां गृहीत्वा वामहस्तेकृत्वा ॥ ॐनमस्यावा
श्येति प्रजापतिर्ऋषिर्गायत्रीच्छंदः सविता देवता मधुपर्कालोडनेवि
नियोगः ॥ ॐ नमस्यावाश्यायायान्नशनेयत्तआविद्धंतत्ते निष्कृंतामि ॥

इत्यनामिकया त्रिः प्रदक्षिणमालोड्य अनामिकांगुष्ठाभ्यां भूमौक्षिपे
त् ॥ पुनस्तथैव द्विःप्रत्येकंक्षिपेत् ॥ ॐयन्मधनइतिमन्त्रस्य प्रजाप
तिर्ऋषिर्मधुपर्कोदेवता अनुष्टुप्छंदोमधुपर्कप्राशनेविनियोगः ॥ ॐय
न्मधुनोमधव्यंपरमरूपमन्नाद्यं तेनाहंमधुनोमधव्येनपरमेणरूपे
णान्नाद्येनपरमोमधव्योन्नादोशानि ॥ इत्यनेनवारत्रयंमधुपर्कप्राश
नम् ॥ प्रतिप्राशनेचैतन्मंत्रपाठः ॥ ततोमधुपर्कशेषमसंचरदेशेधारये
त् गंडूषंकुर्यात् ॥ आचम्य ॥ ॐवाङ्मआस्येऽस्तु ॐ नसोर्मेप्राणोस्तु
ॐअक्ष्णोर्मेचक्षुरस्तु ॐकर्णयोर्मेश्रोत्रमस्तु ॐबाह्वोर्मेबलमस्तुॐऊ

वाँम ओजोस्तु ॐ अरिष्टानि मेंगानितनूस्तन्वामेसह सेतुं इत्यास्या
दिप्रत्येकंसर्वंगात्राणिस्पृशेत् ॥ ॐ गौगौंगौंरित्यभिहितेयजमानेन ॥
ततोवरः ॐ मातारुद्राणांदुहितावसूनाᳬस्वसादित्यानाममृतस्यना
भिः॥ प्रणुवोचंचिकितुषेजनायमागामनागामादितिंवधिष्ट ॥ मम
चामुष्यचामुकशर्मणोयजमानस्योभयोः पाप्माहत ॐ उत्सजत
तृणान्यत्तु इतितृणं छिंद्यात् ॥ ततोवेदिकायांतुषकेशशर्करादिरहि
तायां हस्तमात्रपरिमितचतुरस्त्रां भूमिं कुशैः परिसमूह्य तान्कुशानै
शान्यांपरित्यज्य गोमयोदकेनोपलिप्यस्त्रुवेणस्फ्येनवा प्रागग्रप्रादेश

मात्रमुत्तरोत्तरक्रमेण त्रिरुल्लिख्य उल्लेखनक्रमेणानामिकांगुष्ठाभ्यामु
द्धृत्यजलेनाभ्युक्ष्यतत्रतूष्णींकांस्यपात्रस्थवह्निंप्रत्यङ्मुखंसमाधाय
तद्रक्षणार्थं कंचिन्नियुज्य कौतुकागाराद्वरःकन्यामानीयमंडपेकन्याद्दै
मातुरोंकारलक्ष्मीकुबेरानर्चयेत् ॥ ततोयजमानःवरायवस्त्रचतुष्टयं
प्रयच्छतितेषुवरोवस्त्रद्वयंकन्यायैददातिवस्त्रद्वयंस्वयंपरिधत्ते। जरांग
च्छेतिमंत्रस्य प्रजापतिर्ऋषिस्त्रिष्टुप्छंदोवासोदेवतावस्त्रपरिधानेविनि
योगः ॥ ॐजरांगच्छपरिधत्स्ववासोभवाऽऽकृष्टीनामभिशस्तिपावा॥
शतंचजीव शरदःसुवर्चारयिंचपुत्राननुसंव्ययस्वायुष्मतीदंपरिधत्स्व

वासः ॥ इतिपठित्वापरिधानवस्त्रंतस्यैददातिवरः ॥ याअकृन्तन्निति मं
त्रस्यप्रस्कण्वऋषिर्वासोदेवतावस्त्रपरिधानेविनियोगः ॥ ॐयाअकृन्त
न्नवयंयाअतन्वतयाश्चदेवीस्तंतूनभितोततंथ ॥ तास्त्वादेवीर्जरसेसं
व्ययस्वाऽऽयुष्मतीदंपरिधत्स्ववासः ॥ इतिपठित्वोत्तरीयंददातिवरः।
परिधास्यैइतिमंत्रस्याथर्वणऋषिस्त्रिष्टुपछन्दस्तन्तवो देवता वासःप
रिधाने विनियोगः ॥ ॐ परिधास्यै यशोधास्यै दीर्घायुत्वायजरद्दष्टि
रस्मि॥शतंचजीवामिशरदःपुरूचीरायस्पोषमभिसंव्ययिष्ये ॥ इति
पठित्वावरःपरिधत्ते इतिअधोवस्त्रम् ॥ यशसेतिमंत्रस्यप्रजापतिर्ऋषि

जगतीछन्दोविधातादेवतावासोधारणेविनियोगः ॥ ॐ यशसामाद्यावापृथिवीयशसेंद्राबृहस्पती ॥ यशोभगश्चमाऽऽविदद्यशोमाप्रतिपद्यताम् ॥ इतिपठित्वोत्तरीयंदधाति । ततोवरस्यकन्यायाश्चाद्भिराचमनम् । ततः कन्याप्रदेनपरस्परंसमंजेथामिति प्रैषितयोःकन्यावरयोःपरस्परमाभिमुखीकरणम् । तत्रवरपठनीयोमंत्रः ॥ समंजन्त्वितिमन्त्रस्याथर्वणऋषिरनुष्टुप्छन्दोविश्वेदेवादेवता मैत्रीकरणे विनियोगः ॥ ॐ समंजंतुविश्वेदेवाः समापोहृदयानिनौ ॥ संमातारिश्वा संधातासमुदेष्ट्रीदधातुनौ ॥ इति वरःपठेत् ॥ ततःकन्याप्रदकर्तृकग्रंथिबंधनंकंक

णबंधनंकन्यावरयोःकन्यायावरायतत्समयेपाणिग्रहणम् ॥ आचारा
त् ॥ ततःगोत्रोच्चारणंविप्रःकरोति ॥ कन्यादानम् ॥ ततोदाताशंख
स्थदूर्वाक्षतफलपुष्पचन्दनजलान्यादाय जामातृदक्षिणकरोपरि क
न्यादक्षिणकरं निधाय ॥ ॐ दाताहं वरुणो राजाद्रव्यमादित्यदैव
तम् ॥ विप्रोसौविष्णुरूपेणप्रातगृह्णात्वयांविधिः ॥ विप्रातिरिक्तग्रही
तृपक्षेविप्रोऽसावित्यत्रवरोसावितिपठेत् ॥ इतिपठित्वा ॥ ॐ अ
द्यतत्सद्ब्रह्मणो द्वितीयपराध श्रीश्वेतवाराहकल्पे वैवस्वतमन्वंतरेऽष्टा
विंशेकलौयुगेकलियुगप्रथमचरणेजम्बूद्वीपे भरतखंडे आर्यावर्तै पुण्य

क्षेत्रेऽमुकतौ मासोत्तमेऽमुकमासेऽमुकपक्षेऽमुकतिथावमुकवासरे अमुकसगोत्रोऽमुकप्रवरोऽमुकशर्म्मा अमुकसगोत्रस्यामुकप्रवरस्यामुकशर्मणः प्रपौत्राय ॥ १ ॥ अमुकसगोत्रस्यामुकप्रवरस्यामुकशर्मणः पौत्राय ॥ २ ॥ अमुकसगोत्रस्यामुकप्रवरस्यामुकशर्मणः पुत्राय ॥ ३ ॥ अमुकसगोत्रस्यामुकप्रवरस्यामुकशर्मणः प्रपौत्रीम् ॥ ॥ १ ॥ अमुकसगोत्रस्यामुकप्रवरस्यामुकशर्मणःपौत्रीम् ॥ २ ॥ अमुकसगोत्रस्यामुकप्रवरस्यामुकशर्मणःपुत्रीम् ॥ ३ ॥ अमुकसगोत्रस्यामुकप्रवरस्यामुकशर्मणःप्रपौत्राय ॥ १ ॥ अमुकसगोत्रस्यामुकप्रवर

स्यामुकशर्मणःपौत्राय ॥ २ ॥ अमुकसगोत्रस्यामुकप्रवरस्यामुकशर्म
णःपुत्राय ॥ ३ ॥ अमुकसगोत्रस्यामुकप्रवरस्यामुकशर्मणः प्रपौत्रीम्
॥ १ ॥ अमुकसगोत्रस्यामुकप्रवरस्यामुकशर्मणःपौत्रीम् ॥ २ ॥ अमु
कसगोत्रस्यामुकप्रवरस्यामुकशर्मणःपुत्रीम् ॥ ३ ॥ एवंगोत्रप्रवरपू
र्वकंप्रपितामहादिनामकन्यावरनामांतं वारत्रयं पठित्वा ममसमस्त
पितॄणांच समस्तपापक्षयपूर्वककल्पकोटिशतावधिनिरतिशयसानंद
ब्रह्मलोकमहीयमानादियावज्जीवपुत्रपौत्रादिसकलकुटुम्बसाहितात्मी
यकलेवरानामयदीर्घायुष्ययुक्तधनधान्यसमृद्धिविशिष्टबहुतरसुखभो

गावाहयनन्तशतसहस्रशोऽश्वमेधराजसूयगृहमेधज्योतिष्टोमाग्निष्टो
मादियागकोटिशोदशगुणोत्तरधेन्वनडुद्यानरथवाजिसर्वसस्यसम्पूर्ण
सर्वरत्नोपशोभितसर्वपृथ्वीदानजन्यसमपुण्यप्राप्त्युत्तरैतत्कन्याशरी
रावस्थितरोमसमसङ्ख्ययुगसहस्रावच्छिन्नपरमानन्दभोगास्पदावा
प्तिसहितत्रिदिववासोत्तरकल्पकोटिशतावलीढश्रीविष्णुलोकवासका
मनयाऽनेनवरेणास्यां कन्यायामुत्पादयिष्यमाणसन्तत्या द्वादशाव
रान्द्वादशपरान्पुरुषान्पवित्रीकर्तुमात्मनश्च श्रीलक्ष्मीनारायणप्रीतये
च अमुकसगोत्राममुकप्रवराममुकनाम्नीमिमां कन्यां सुस्नातांयथाश

त्यलंकृतांगंधाद्यर्च्चितांवस्त्रयुगाच्छन्नांप्रजापतिदेवत्याममुकसगो
त्रायामुकप्रवरायामुकशाखाध्यायिनेऽमुकशर्मणे विष्णुरूपिणे ब्राह्म
णायवरायपत्नीत्वेनतुभ्यमहंसंप्रददे। ॐस्वस्तीतिप्रतिवचनम्। ॐद्यौ
स्त्वाददातुपृथिवीत्वाप्रतिगृह्णातुइतिवरः पठन्प्रतिगृह्णीयात् ॥ ततःक
न्याप्रदः ॥ ॐअद्यकृतैतत्कन्यादानप्रतिष्ठार्थमिदंसुवर्णमग्निदैवतममु
कसगोत्रायामुकप्रवरायामुकशर्मणेवरायदक्षिणांतुभ्यमहं संप्रददे इ
तिदक्षिणांदद्यात् ॥ ॐस्वतीतिप्रतिवचनंगोमिथुनंवादद्यात॥ॐकोऽ
दात्कस्माऽदात्कामोऽदात्कामायाऽदात् ॥ कामोदाताकामःप्रतिगृही

ताकामतेत्तै इतिवरःपठेत्॥ ततस्तांपाणौगृहीत्वा॥ यदेषीतिमन्त्रस्य दध्यङ्ङाथर्वणऋषिरनुष्टुप्छंपः पवमानो देवतानिष्क्रमणेविनियोगः॥ ॐ यदेषिमनसादूरंदिशोनुपवमानोवा॥ हिरण्यपर्णोवैकर्णः सत्वाम न्मनसांकरोतु॥श्रीअमुकदेवीतिपठान्निष्कामाति ॥ ततोवेदिदक्षिण स्यां दिशि वारिपूर्णदृढंकलशमूर्द्धातिष्ठतोमौनिनः पुरुषस्यस्कंधेऽभि षेकपर्यंतंधारयेत्॥ततःपरस्परंसमीक्षेथामितिकन्याप्रदेप्रैषानंतरम्॥ अघोरचक्षुरित्यादिचतुर्णां मंत्राणां प्रजापतिर्ऋषिर्द्वितीयमंत्रस्यानुष्टु प्छंदस्त्रयाणां च त्रिष्टुप्छंदः सोमगन्धर्वाग्नयोदेवताःकुमारीसमीक्षणे

विनियागे:॥ ॐ अघोरचक्षुरपतिघ्न्येधिशिवापशुभ्य: सुमना: सुव र्चा: ॥ वीरसूर्देवकामास्योनाशन्नोभवद्विपदे शं चतुष्पदे ॥ सोम: प्रथमोविविदेगंधर्वोविविदउत्तर: ॥ तृतीयोग्निष्टेपतिस्तुरीयस्तेमनु ष्यजा:॥ सामोददद्गंधर्वाय गधंर्वो ददद्ग्नये ॥रयिं च पुत्रांश्चादादग्नि र्मह्यमथो इमाम् ॥ सा न: पूषाशिवतमामेरयसानऊरूउशतीवि हर॥ यस्यामुशंत:प्रहरामशेपंयस्यामुकामाबह्वोविनिविष्ट्यै ॥ इति वर:पठित्वा मंत्रांतेपरस्परंनिरीक्षणम् । ततोऽग्निंप्रदक्षिणीकृत्यपश्चाद ग्नेरहतवस्त्रवेष्टिततृणपुलकेकटेवा दक्षिणपादंदत्त्वावधूंदक्षिणत:कृत्वा

तामुपवेश्य स्वयमुपविशेत् ॥ वरः पुष्पचंदनतांबूलवस्त्राण्यादाय ॐ अद्यकर्तव्यविवाहहोमकर्माणि कृताकृतावेक्षणरूपब्रह्मकर्मकर्तुममुकसगोत्रममुकशर्माणं ब्राह्मणमेभिः पुष्पचंदनतांबूलवासोभिर्ब्रह्मत्वेन त्वामहं वृणे इतिब्रह्माणं वृणुयात् ॥ ॐअद्यकर्तव्यविवाहहोमकर्मणिकृताकृतावेक्षणरूपहोतृकर्मकर्तुममुकसगोत्रममुकशर्माणं ब्राह्मणमेभिः पुष्पचंदनतांबूलवासोभिर्होतृत्वेन त्वामहं वृणे ॥ ॐ वृतोस्मीतिप्रतिवचनम् ॐ यथाविहितंकर्मकुर्वितिवरेणोक्ते ॐकरवाणीतिप्रतिवचनम् ।ततोग्नेर्दक्षिणतःशुद्धमासनंदत्त्वातदुपरिप्रागग्रान्कुशानास्ती

र्य्यंब्रह्माणमग्निप्रदक्षिणक्रमेणानीयअत्रत्वंमेब्रह्माभवेत्यभिधायकल्पि
तासनउपवेशयेत्।ततःप्रणीतापात्रं पुरतःकृत्वा वारिणापरिपूर्य्यकुशैरा
च्छाद्य ब्रह्मणोमुखमवलोक्याग्नेरुत्तरतःकुशोपरिनिदध्यात् ।ततःपरि
स्तरणम्।बर्हिषश्चतुर्थभागमादायआग्नेय्याईशान्यंतंब्रह्मणोग्निपर्य्यंतं
नैर्ऋत्यावायव्यंतम् अग्नितःप्रणीतापर्यंतं ततोग्नेरुत्तरतःपश्चिमदिशिपवि
त्रच्छेदनार्थंकुशत्रयंपवित्रकरणार्थंसाग्रमनंतर्गर्भंकुशपत्रद्वयं प्रोक्षणी
पात्रं आज्यस्थालीसंमार्जनार्थं कुशत्रयमुपयमनार्थंवेणीरूपकुशत्रयं
समिधस्तिस्रःस्रुवःआज्यं षट्पंचाशदुत्तरवरमुष्टिशतद्वयावच्छिन्नाम

वि. १२

तण्डुलपूर्णपात्रंपवित्रच्छेदनकुशानांपूर्वंपूर्वंदिशि क्रमेणासादनीयम्॥
अथतस्यामेवादिशि असाधारणवस्तून्युपकल्पनीयानि तत्र शमीपला
शमिश्रालाजाहृषदुपलंकुमारीभ्राताशूर्पः दृढपुरुषःअन्यदप्युपयुक्तमा
लेपनादिद्रव्यम्। ततःपवित्रच्छेदनकुशैःपवित्रेच्छित्वासपवित्रकरेण
प्रणीतोदक त्रिःप्रोक्षणीपात्रेनिधायानामिकांगुष्ठाभ्यामुत्तराग्रे पवित्रे
गृहीत्वा त्रिरुत्पवनम्। ततः प्रोक्षणीपात्रस्य सव्यहस्तेकरणम्। अना
मिकांगुष्ठाभ्यां पवित्रे गृहीत्वा त्रिरुद्दिंगनं प्रणीतोदकेन प्रोक्षणीप्रोक्ष
णं ततः प्रोक्षणीजलेन यथासादितवस्तुसेचनं ततोऽग्निप्रणीतयोर्मध्ये

प. १

प्रोक्षणीपात्रनिधानम् । आज्यस्थाल्यामाज्यनिर्वापः । ततोऽधिश्रयणं ततोज्वलिततृणादिनाहविर्वेष्टयित्वाप्रदाक्षिणक्रमेणपर्यग्निकरणम् । ततःस्रुवप्रतपनं कृत्वा संमार्जनकुशानामग्रैरंतरतोमूलैर्बाह्यतःस्रुवसंमार्जनं प्रणीतोदकेनाभ्युक्ष्य पुनः प्रताप्य स्रुवं दक्षिणतोनिदध्यात् । आज्यस्याग्नेरवतारणंततआज्यस्यप्रोक्षणीवदुत्पवनम् । अवेक्ष्यसत्यपद्रव्येतन्निरसनंपुनःपूर्ववत्प्रोक्षणीवदुत्पवनं ततउपयमनकुशान्वामहस्तेनादायोत्तिष्ठन् प्रजापतिं मनसा ध्यात्वा तूष्णीमग्नौ घृताक्ताः समिधास्तिस्रः क्षिपेत् । तत उपविश्य सपवित्रप्रोक्षण्युदकेनप्रदक्षिण

क्रमेणाग्निपर्युक्षणंकृत्वा पवित्रेप्रणीतापात्रेनिधाय पातितदक्षिणजानुः कुशेनब्रह्मणान्वारब्धःसमिद्धतमेऽग्नौ स्रुवेणाज्याहुतिं जुहोति। तत्रा घारादारभ्य द्वादशाहुतिषु तत्तदाहुत्यनतंर स्रुवावस्थिताहुतिशेषघृतस्यप्रोक्षणीपात्रेप्रक्षेपः॥ ॐ प्रजापतयेस्वाहा॥ इदंप्रजापतये० इतिमनसा॥ॐइंद्रायस्वाहाइदमिंद्राय०इत्याघारौ॥ ॐअग्नयेस्वाहा इदमग्नये०॥ ॐसोमायस्वाहा इदंसोमाय० इत्याज्यभागौ॥ ॐभूः स्वाहा इदमग्नये०॥ॐभुवःस्वाहा इदंवायवे०। ॐस्वःस्वाहा इदंसूर्याय०एतामहाव्याहृतयः॥ ॐ त्वन्नो अग्नेवरुणस्यविद्वान्देवस्यहेडो अ

वयासिसीष्ठाः ॥ यजिष्ठोवह्नितमःशोशुचानो विश्वाद्वेशा ँ सिप्रमुमु
ग्ध्यस्मत्स्वाहाइदमग्नीवरुणाभ्यां ० ॥ ॐसत्वन्नोअग्नेवमोभवोतीनेदि
ष्ठोअस्याउषसोव्युष्टौ । अवयक्ष्वणोवरुण ँरराणोवीहिमृडीक ँसुहवो
एधिस्वाहा ॥ इदमग्नीवरुणाभ्यां॥ ॐअयाश्चाग्नेस्यनभिशास्तिपाश्चस
त्यमित्वमयाआसि॥ अयानोयज्ञं वहास्ययानोधेहिभेषज स्वाहा ॥
इदमग्नये ० ॥ ॐयेतेशतंवरुणयेसहस्रंयज्ञियाःपाशाविततामहांतः ॥
तेभिन्नोंअद्यसवितोतविष्णुर्विश्वेमुंचंतुमरुतः स्वर्कास्वाहा ॥ इदं वरु
णायसवित्रेविष्णवेविश्वेभ्योदेवेभ्यो मरुद्भयः स्वर्केभ्यश्च०॥ ॐउदुत्त

मंवरुणपाशमस्मदवाधमंविमध्यमँश्रथाय ॥ अथावयमादित्यव्रतेत
वानागसो अदितयेस्यामस्वाहा॥इदंवरुणाय० ॥ एताःप्रायश्चित्तसंज्ञ
कास्ततोऽन्वारंभंविना॥ ॐऋताषाड्ऋतधामाग्निर्गंधर्वःसनइदंब्रह्मक्ष
त्रंपातुतस्मैस्वाहावाट् ॥ इदमृतासाहेऋतधाम्नेअग्नयेगंधर्वाय०॥ॐऋ
ताषाड्ऋतधामाग्निर्गंधर्वस्तस्यौषधयोऽप्सरसोमुदो नामताभ्यःस्वा
हा॥ इदमोषधिभ्योप्सरोभ्योमुद्भ्यो० ॥ ॐ सँहितोविश्वसामासू
र्योगंधर्वःसनइदंब्रह्मक्षत्रंपातुतस्मैस्वाहावाट् ॥ इदंँसँहितायविश्व
साम्नेसूर्यायगंधर्वाय० ॥ ॐसँहितोविश्वसामासूर्योगंधर्वस्तस्यमरी

स्मिन्ब्रह्मण्यास्मिन् क्षत्रेस्यामाशिष्यस्यां पुरोधायामस्मिन्कर्मण्य
स्यांदेवहूत्याᳫँस्वहा ॥ इदंपितृभ्यःपितामहेभ्यःपरेभ्योऽवरेभ्यस्तते
भ्यस्तततामहेभ्यो०॥अत्रप्रणीतोदकस्पर्शः।इतिअभ्यातानन्नामकं। ॐ
अग्निरैतुप्रथमोदेवतानाᳫँसोस्यैप्रजामुंचतु मृत्युपाशात् । तदयᳫँराजा
वरुणोनुमन्यतायथेय ᳫँस्त्रीपौत्रमघंनरोदात्स्वाहा ॥ इदमग्नये० ॥ इ
मामाग्निस्त्रायतांगार्हपत्यःप्रजामस्यैनयतुदीर्घमायुः ॥ अशून्योपस्था
जीवतामस्तुमातापौत्रमानंदमभिविबुध्यतामियᳫँस्वाहा। इदमग्नये०
॥ ॐस्वस्तिनोऽग्नेदिवापृथिव्याविश्वानिधेह्ययथायजत्र ॥ यदस्यां

महिदिविजातंप्रशस्तंतदस्मासुद्रविणंधेहिचित्र॑स्वाहा ॥ इदमग्न
ये० ॐसुगन्नुः पंथांप्रदिशन्नऽएहिज्योतिष्मध्येह्यजरन्नआयुः॥ अपैतुमृ
त्युरमृतंमआगाद्वैवस्वतोनोऽअभयंकृणोतुस्वाहा ॥ इदंवैवस्वताय०
अत्रप्रणीतोदकस्पर्शः॥ततोवस्त्रेणअंतरपटापिधानम्। ॐपरंमृत्योअनु
परेहिपंथांयस्तेअन्यइतरोदेवयानात् ॥ चक्षुष्मतेशृण्वतेतेब्रवीमिमा
नःप्रजा॑रीरिषोमोतवीरान्स्वाहा ॥ इदंमृत्यवे०॥ अत्रप्रणीतोदकस्प
र्शः॥ ततोवधूमग्रतःकृत्वावधूवरौप्राङ्मुखौस्थितौभवतः ॥ ततोवरा
ञ्जलिपुटोपरिसंलग्नवध्वंजलिस्थघृताभिघारितवधूभ्रातृदत्तशमीपला

शमिश्रैर्लाजैर्वधूकर्तृकोमंत्रपाठपूर्वकोहोमः ॥ ॐ अर्यम्णंदेवंकन्या
अग्निमयक्षत । सनोअर्यमादेवःप्रेतोमुंचतुमापतेःस्वाहा।इदमर्यम्णे०
ॐइयंनार्युपब्रूतेलाजानावपंतिका ॥ आयुष्मानस्तुमेपतिरेधंतांज्ञात
योममस्वाहा।इदमग्नये० ॐ इमाँल्लाजानावपाम्यग्नौसमृद्धिकरणंत
व।ममतुभ्यंचसंवननंतदग्निरनुमन्यतामियꣳस्वाहा।इदमग्नये०। ततो
वधूदक्षिणहस्तंसांगुष्ठंगृह्णातिवरः । ॐगृभ्णामितेसौभगत्वायहस्तंम
यापत्याजरदष्टिर्यथासः ॥ भगोअर्यमासवितापुरंधिर्मह्यंत्वादुर्गार्ह
पत्यायदेवाः ॥ १ ॥ अमोहमस्मिसात्वꣳसात्वमस्यमोअहंसामाहम

वि. २०

स्मिन्नृक्त्वंद्यौरहं पृथिवीत्वम् ॥ २ ॥ तावेहिविवहावहैसहरेतोदधा
वहै प्रजांप्रजनयावहैपुत्रान्विंद्यावहैबहून् ॥ ३ ॥ तेसंतुजरदष्टयः
संप्रियौरोचिष्णुसुमनस्यमानौ पश्येमशरदःशतंजीवेमशरदःशतꣳ
शृणुयामशरदःशतम् ॥ ४ ॥ अथवधूमग्नेरुत्तरतःप्राङ्मुखींपूर्वोपक
लिप्तदृषदुपलंदक्षिणपादेनारोहयतिवरः ॥ ॐ आरोहेममश्मानम
श्मेवत्वꣳस्थिराभव ॥ अभितिष्ठपृतन्यतोऽवबाधस्वपृतनायतः ॥
इतिमंत्रेण ॥ अथारूढायामेवतस्यांवरोगाथांगायति ॥ ॐ सरस्वति
प्रेदमवसुभगेवाजिनीवती ॥ यां त्वाविश्वस्यभूतस्यप्रजायामस्या

ग्रतःयस्याभूत ँसमभवद्यस्याविश्वमिदंजगत्तामद्यगाथांगास्यामि
यास्त्रीणामुत्तमं यशः ॥ ततोग्रेवधूःपश्चाद्वरःप्रणीताब्रह्मसहितमाग्निंप्र
दक्षिणंकुरुतःतत्रवरपठनीयोमंत्रः । ॐतुभ्यमग्रेपर्यवहन्सूर्यांवहतुना
सह ॥ पुनःपतिभ्योजायांदाअग्नेप्रजयासह ॥ ततःपश्चादग्नेःस्थित्वा
लाजहोमसांगुष्ठहस्तग्रहणाश्मारोहणगाथागानाग्निप्रदक्षिणानिपुन
रपिद्धिस्तथैव एतेन नव लाजाहुतयः सांगुष्ठहस्तग्रहणत्रयम् अश्मारो
हणत्रयं गाथागानत्रयंप्रदक्षिणत्रयंचसंपद्यते ॥ ततोऽवशिष्टलाजैःक
न्याभ्रातृदत्तैरंजलिस्थशूर्प्पकोणेनवधूर्जहोति ॥ ॐभगायस्वाहा ॥ इ

स्मिऋक्त्वंद्यौरहं पृथिवीत्वम् ॥ २ ॥ तावेहिविवहावहैसहरेतोदधा
वहै प्रजांप्रजनयावहैपुत्रान्विंद्यावहैबहून् ॥ ३ ॥ तेसंतुजरदष्टय:
संप्रियौरोचिष्णुसुमनस्यमानौ पश्येमशरद:शतंजीवेमशरद:शतꣳ
शृणुयामशरद:शतम् ॥ ४ ॥ अथवधूमग्नेरुत्तरत:प्राङ्मुखींपूर्वोपक
ल्पितदृषदुपलंदक्षिणपादेनारोहयतिवर: ॥ ॐ आरोहेममश्मानम
श्मेवत्वꣳस्थिराभव ॥ अभितिष्ठपृतन्यतोऽवबाधस्वपृतनायत: ॥
इतिमंत्रेण ॥ अथारूढायामेवतस्यांवरोगाथांगायाति ॥ ॐ सरस्वति
प्रेदमवसुभगेवाजिनीवती ॥ यां त्वाविश्वस्यभूतस्यप्रजायामस्या

ग्रतःयस्याभूतꣳसमभवद्यस्याविश्वमिदंजगत्तामद्यगाथांगास्यामि
यास्त्रीणामुत्तमं यशः ॥ ततोग्रेवधूःपश्चाद्वरःप्रणीताब्रह्मसहितमग्निंप्र
दक्षिणंकुरुतःतत्रवरपठनीयोमंत्रः । ॐतुभ्यमग्रेपर्यवहन्सूर्यांवहतुना
सह ॥ पुनःपतिभ्योजायांदाअग्नेप्रजयासह ॥ ततःपश्चादग्नेःस्थित्वा
लाजहोमसांगुष्ठहस्तग्रहणाश्मारोहणगाथागानाग्निप्रदक्षिणानिपुन
रपिद्विस्तथैव एतेन नव लाजाहुतयः सांगुष्ठहस्तग्रहणत्रयम् अश्मारो
हणत्रयं गाथागानत्रयंप्रदक्षिणत्रयंचसंपद्यते ॥ ततोऽवशिष्टलाजैःक
न्याभ्रातृदत्तैरंजलिस्थशूर्प्पकोणेनवधूर्जुहोति ॥ ॐभगायस्वाहा ॥ इ

दंभगाय९ अग्रेवरःपश्चाद्वधूस्ततस्तूष्णींचतुर्थपरिक्रमणम्।ततोवरउप
विश्यब्रह्मणान्वारब्धआज्येनप्राजापत्यंजुहुयात्। ॐप्रजापतयेस्वाहा
इदंप्रजापतये० ॥ इतिमनसा अत्रप्रोक्षणीपात्रेहुतशेषाज्यप्रक्षेपः॥तत
आलेपनेनोत्तरोत्तरकृतसप्तमंडलेषुसप्तपदाक्रमणं वरः कारयतिवक्ष्य
माणमंत्रैः तत्रप्रथमे ॐएकमिषेविष्णुस्त्वानयतु कन्यावदति ॥ धनं
धान्यंचमिष्टान्नंव्यंजनाद्यंचयद्गृहे ॥ मदधीनंचकर्तव्यं कन्याप्रथमप
देऽब्रवीत् १ वरः द्वितीये ॐद्वेऊर्जेविष्णुस्त्वानयतु ॥ कन्या०कुटुंबोत्प
त्तिमिच्छामित्वयाहंमंजुभाषिणी ॥ सुखदुःखेचसंतुष्टाद्वितीयेसाब्रवी

दि्दंर्वरस्तृतीये ॐ त्रीणिरायस्पोषायविष्णुस्त्वानयतु ॥ कन्या ० ऋतु
कालेशुचिःस्नाताक्रीडयामित्वयासह ॥ नाहंपरपतिंयामितृतीयेसाप
देऽब्रवीत्३वरश्चतुर्थें ॐ चत्वारिमायोभवायविष्णुस्त्वानयतु ॥कन्या०
लालयामि सुकेशांते गंधमाल्यानुलेपनैः ॥ कांचनभूषणैस्तुभ्यं चतु
र्थेंसापदेब्रवीत्४वरःपंचमे ॐ पंचपशुभ्योविष्णुस्त्वानयतु ॥ कन्या ०स
खीपरिवृतानित्यंगौर्य्याराधनतत्परा ॥ त्वयिभक्त्याभविष्यामिपंच
मेकन्यकाब्रवीत्५वरःषष्ठे ॐ षड्ऋतुभ्योविष्णुस्त्वानयतु ॥ होमय
ज्ञादिदानेषुवामांकेभवभामिनि ॥ यत्राहंतत्रतिष्ठत्वंपदेषष्ठेब्रवीद्वरः

द्वरःसप्तमे ॐ सखेसप्तपदाभवसामामनुव्रताभवविष्णुस्त्वानयतु ॥
कन्या ०इहसाक्षीचनौविष्णुर्ममभर्तृत्वमाव्रज॥ ब्रह्मणाकृतपूर्वेणाविधा
नेनकुलोत्तम ७ ततोग्नेःपश्चादुपाविश्य पुरुषस्कंधस्थितकुंभादाम्रप
ल्लवेनजलमानीय तेनवरोवधूमाभिषिंचति ॥ आपइतिप्रजापतिर्ऋषि
र्लिंगोक्तादेवतासुप्रतिष्ठाछंदःमूर्ध्न्यभिषेचनेविनियोगः ॥ ॐआपःशि
वाःशिवतमाःशांताःशांततमास्तास्तेकृण्वंतुभेषजम्। इत्यनेनकुंभात्पु
नःतथैवानीयजलेनात्मानमभिषिंचति॥ आपोहिष्ठेत्यादितिसृणांसिं
धुद्वीपऋषिर्गायत्रीछंदःआपोदेवतामूर्ध्न्यभिषेचनेविनियोगः ॥ ॐआ

ध्वरःसप्तमे ॐ सखेसप्तपदाभवसामामनुव्रताभवविष्णुस्त्वानयतु ॥
कन्या०इहसाक्षीचनोविष्णुर्ममभर्तृत्वमाव्रज॥ ब्रह्मणाकृतपूर्वेणाविधा
नेनकुलोत्तम ७ ततोग्नेःपश्चादुपाविश्य पुरुषस्कंधस्थितकुंभादाम्रप
ल्लवेनजलमानीय तेनवरोवधूमभिषिंचति ॥ आपइतिप्रजापतिर्ऋषि
र्लिंगोक्तादेवतासुप्रतिष्ठाछंदःमूर्ध्न्यभिषेचनेविनियोगः ॥ ॐआपःशि
वाःशिवतमाःशांताःशांततमास्तास्तेकृण्वंतुभेषजम्। इत्यनेनकुंभात्पु
नःतथैवानीयजलेनात्मानमभिषिंचति ॥ आपोहिष्ठेत्यादितिसृणांसिं
धुद्वीपऋषिर्गायत्रीछंदःआपोदेवतामूर्ध्न्यभिषेचनेविनियोगः ॥ ॐआ

यथासादितद्रव्यसेचनम्। ततोग्नेरुत्तरतःप्रणीतादक्षिणदिशिप्रोक्षणी
पात्रंनिध्यात्। आज्यस्थाल्यामाज्यनिर्वापः प्रणीताजलंकिंचिच्चरौनि
धायप्रणीताजलेनैवतंडुलान्प्रक्षाल्यचरौक्षिपेत् स्वयंचरुंगृहीत्वाब्रह्म
णाचाज्यंवह्नावुत्तरतश्चरुंदक्षिणतआज्यंनिदध्यात्। ततोज्वलिततृणा
दिकमादायहविर्द्वयोपरिप्रदक्षिणंभ्रामयित्वा वह्नौ तत्प्रक्षेपःशृतेचरौ
वारत्रयंस्रुवप्रतपनं संमार्जनकुशानामग्रैरंतरतोमूलैर्बाह्यतःस्रुवसंमा
र्जनंप्रणीतोदकेनाभ्युक्ष्य पुनस्तथैवप्रताप्य स्रुवंदक्षिणतोनिदध्यात्।
ततःआज्यमग्नितश्चरोःपूर्वेणानीयाग्रतोनिदध्यात् पश्चिमेनचरुमानी

याज्यस्योत्तरतोनिदध्यात् । ततोवारत्रयंप्रोक्षणीवदाज्यस्योत्पवनम
वेक्ष्यसत्यपद्रव्येतन्निरसनंपुनःपूर्ववत्प्रोक्षण्युत्पवनम् । ततउपयमन
कुशान्वामहस्तेधृत्वा उत्तिष्ठन्प्रजापतिंमनसाध्यात्वा तूष्णीमग्नौ
घृताक्ताःसमिधस्तिस्रःक्षिपेत् । तत उपविश्यप्रोक्षणीजलेनअग्निं प्र
दक्षिणं पर्युक्ष्यपवित्रेप्रणीतापात्रे धृत्वा ब्रह्मणान्वारब्धःपातितदक्षिण
जानुर्जुहुयात् तत्राघारादारभ्याहुतिचतुष्टयेतत्तदाहुत्यनंतरं स्रुवाव
स्थिताज्यस्य प्रोक्षणीपात्रे प्रक्षेपः ॥ ॐ प्रजापतयेस्वाहा इदं प्रजा
पतये० । इतिमनसा ॥ ॐइंद्रायस्वाहा इदमिंद्राय० । इत्याघारौ । ॐअ

ग्नयेस्वाहाइदमग्नये०॥ ॐसोमायस्वाहा इदंसोमाय० ॥ इत्याज्यभा
गौ । तत आज्याहुतिपंचतयेस्थालीपाकाहुतौ च पूर्वोपकल्पितपृथूद
कपात्रे तत्तदाहुत्यनंतरंहुतशेषप्रक्षेपः आहुतिपंचतयेनान्वारंभः ॥ ॐ
अग्नेप्रायश्चित्तेत्वं देवानांप्रायश्चित्तिरसि ब्राह्मणस्त्वानाथकामउप
धावामियास्यैपतिघ्नीतनूस्तामस्यैनाशयस्वाहा इदमग्नये० । ॐवायो
प्रायश्चित्तेत्वं देवानांप्रायश्चित्तिरसि ब्राह्मणस्त्वानाथकामउपधावा
मियास्यैप्रजाघ्नीतनूस्तामस्यैनाशयस्वाहा इदंवायवे० ॥ ॐसूर्यप्रा
यश्चित्तेत्वंदेवानांप्रायश्चित्तिरसि ब्राह्मणस्त्वानाथकाम उपधावामि

यास्यै पशुघ्नीतनूस्तामस्यैनाशयस्वाहा इदंसयाय० ॥ ॐ चंद्र
मःप्रायश्चित्तेत्वं देवानांप्रायश्चित्तिरसि ब्राह्मणस्त्वानाथकाम उप
धावामियास्यै गृहघ्नीतनूस्तामस्यैनाशयस्वाहा इदंचंद्रमसे० ॥ ॐ गं
धर्वप्रायश्चित्तेत्वं देवानांप्रायश्चित्तिरसि ब्राह्मणस्त्वानाथकाम उप
धावामियास्यैयशोघ्नीतनूस्तामस्यैनाशयस्वाहा इदंगंधर्वाय ० ॥ ततः
स्थालीपाकेनजुहोति ॐप्रजापतयेस्वाहा इदंप्रजापतये ०। इतिमनसा
हुतशेषस्यपृथूदकपात्रेप्रक्षेपःआग्निमाहुतिदशकेतत्तदाहुत्यनंतरं हुत
शेषस्य प्रोक्षंणीपात्रेप्रक्षेपः तत्रब्रह्मणान्वारब्धेनआज्यस्थालीपाका

भ्यां स्विष्टकृद्धोमः ॐ अग्नये स्विष्टकृते स्वाहा इदमग्नये स्विष्टकृते ० ॥
ततः आज्येन ॐ भूः स्वाहा इदमग्नये ० । ॐ भुवः स्वाहा इदं वायवे ० । ॐ
स्वः स्वाहा इदं सूर्याय ० ॥ एता महाव्याहृतयः । ॐ त्वन्नोअग्नेवरुणस्यवि
द्वान्देवस्यहेडोअवयासिसीष्ठाः ! यजिष्ठोवह्नितमः शोशुचानोविश्वाद्वे
षा ँ सि प्रमुमुग्ध्यस्मत्स्वाहा इदमग्नीवरुणाभ्यां ० ॥ ॐ सत्वन्नोअग्नेव
मोभवोतीनेदिष्ठोअस्याउषसोव्युष्टौ । अवयक्ष्वनोवरुण रराणोवीहि
मृडीक ँ सुहवोनएधिस्वाहाइदमग्नीवरुणाभ्यां ० ॥ ॐ अयाश्चाग्नेस्य
नभिशस्तिपाश्चसत्वमित्वमयाअसि ॥ अयानोयज्ञंवहास्ययानोधेहि

भेषजꣳस्वाहाइदमग्नये० । ॐयेतेशतंवरुणयेसहस्रंयाज्ञियाःपाशावित
तामहांतः तेभिर्नोअद्यसवितोतविष्णुर्विश्वेमुंचंतुमरुतःस्वर्काःस्वाहा
इदंवरुणायसवित्रेविष्णवेविश्वेभ्योदेवेभ्योमरुद्भ्यःस्वर्केभ्यश्च । ॐ
उदुत्तमंवरुणपाशमस्मदवाधमंविमध्यमꣳश्रथाय । अथावयमादित्य
व्रतेतवानागसोअदितयेस्यामस्वाहाइदंवरुणाय० ॥ इतिसर्वप्रायश्चि
ताख्याः।ॐप्रजापतयेस्वाहा इदंप्रजापतये० इतिमनसा॥इतिप्राजाप
त्यं ततःसंस्रवप्राशनम् ॥ ततआचम्यअस्यांरात्रौकृतैतच्चतुर्थीहोमक
र्म्मणिकृताकृतावेक्षणरूपब्रह्मकर्मप्रतिष्ठार्थमिदंपूर्णपात्रं प्रजापतिदै

वतममुकगोत्रायामुकशर्मणेब्राह्मणायब्रह्मणेदक्षिणांतुभ्यमहंसंप्रद
देइतिदक्षिणांदद्यात्स्वस्तीतिप्रतिवचनंततोब्रह्मग्रंथिविमोकः ॥ ॐसु
मित्रियानआपओषधयःसंतु इतिपवित्राभ्यांशिरःसंमृज्य ॐदुर्मित्रि
यास्तस्मैसंतुयोस्मान्द्वेष्टि यंचवयंद्विष्मः इत्यैशान्यांप्रणीतान्यु
ब्जीकरणंततः स्तरणक्रमेणबर्हिरानीयघृतेनाभिघार्यहस्तेनैवजुहुया
त्। ॐदेवागातुविदोगातुंवित्वागातुमितमनसस्पत ॥ इमंदेवयज्ञँस्वा
हावातेधाःस्वाहा ॥ ततःपृथूदकपात्रस्थजलमादायाम्रपल्लवेनानीय व
रोमूर्ध्निवधूमभिषिंचति । ॐयातेपतिघ्नीप्रजाघ्नीपशुघ्नीगृहघ्नीयशोघ्नीनिं

दितातनूर्जारघ्नीं तत एनांकरोमि साजीर्यत्वंमयासह श्रीअमुकदेवी तिमंत्रेणततोवधूंस्थालीपाकंप्राशयतिवरः॥ ॐप्राणैस्तेप्राणान्संदधामि ॐअस्थिभिस्तेऽस्थीनिसंदधामि ॐ मांसैस्तेमांसानिसंदधामि ॐत्वचातेत्वचंसंदधामि इतिमंत्रचतुष्टयेनमंत्रांतेऽन्नप्राशनम् ॥ ततो वधूहृदयंस्पृष्ट्वावरःपठति ॐ यत्तेसुशीमेहृदयंदिविचंद्रमासिस्थितंवेदाहंतन्मांतद्विद्यात्पश्येमशरदःशतं जीवेम शरदःशतꣳशृणुयाम शरदःशतमितिमंत्रेण ॥ अथकंकणमोक्षणकृतग्रंथिविमोकादीनिआचारप्राप्तानि ततउत्थायवधूवरदक्षिणहस्तस्पृष्टस्रुवेणघृतफलपु

ष्पैः पूर्णाहुतिंदद्याद्वरः ॥ ॐ मूर्द्धानंदिवोअरतिंपृथिव्यावैश्वानरमृतआ
जातमग्निं ॥ कविᳬसंम्राजमतिथिंजनानामासन्नापात्रंजनयंतदेवाःस्वा
हा इतिमंत्रेणपूर्णाहुतिंदत्त्वा ॥ ततःस्रुवेणभस्मानीयानामिकागृहीत
भस्मना ॐ त्र्यायुषंजमदग्नेरितिललाटे ॐ कश्यपस्यत्र्यायुषमितिग्री
वायाम् ॐ यद्देवेषुत्र्यायुषमितिदक्षिणबाहुमूले ॐ तन्नोअस्तुत्र्यायुष
मिति हृदि इतित्र्यायुषं कुर्यात् ॥ अनेनैवक्रमेण वध्वाअपि। तन्नोइत्य
स्यस्थाने तत्ते इति विशेषः ॥ इतिचतुर्थीकर्म ॥ ॥ ॥ ॥
॥ अथ सामग्रीलिख्यते ॥ आटा १ लड्डू २ चावल ३ गुड ४ रोली ५

६

केसर ६ पंचरंग ७ पराकडीया ८ धूप ९ दीप १० मौली ११ अंटे १२
सुपारियाँ १३ दूर्वा १४ दोचनाठीकिला १५ दूने १६ शंखी १७ पुष्प १८
पुष्पमाला १९ पत्तरअंबादे २० पटड़ी २१ सतवनीयापट २२ सिलवट्टा
२३ छुहारे २४ पइनीकापूला २५ अहतवस्त्र गजएक २६ मेवा २७
कडछियां २८ जंडीकेपत्तर २९ डांगा ३० चंदोये ३१ षारे ३२
छजलीलेक ३३ तुस्ताई ३४ घृत ३५ कुज्जे ३६ घडी ३७ दुग्ध ३८
दधि ३९ मधु ४० घृत ४१ गोमय ४२ पलाशसमिधा ४३ धोती ४४
उपर्णे ४५ अर्घजौल ४६ सिंदूर । सण ४७ शंखी ४८ फुलिया ४९ रेत

५० हल ५१ पंजाली ५२ वृक्षोंकेपत्रखट्टे मीठे ५३ पूहला ५४ कोराव
स्त्रगजएक ५५ कटोरिया ५६ रकेबी ५७ बटलोही ५८ छोटीजेइ
५९ करछा ६० छायापात्रकीकटोरियाँ ६१ ॥ इति सामग्री ॥
अथसंकल्पः। ॐ अद्यतत्सद्ब्रह्मअथानंतवीर्यस्यश्रीमन्नारायणस्याचिं
त्याऽपरिमिताऽनंतशक्तिसमन्वितस्य स्वकीयमूलप्रकृतिपरमशक्त्या
प्रक्रीडमानस्य सच्चिदानंदसंदोहरूपेस्वात्मनिसर्वाधिष्ठानेस्वाज्ञान
कल्पितानां महाजलौघमध्येपरिभ्रममाणानामनेककोटिब्रह्माण्डाना
मेकतमेऽस्मिन् ब्रह्मांडे अव्यक्तमहदहंकारपृथिव्यप्तेजोवाय्वाकाशा

दिभिर्दशगुणोत्तरैरावरणैरावृते आधारशक्तिश्रीकूर्मवराहधर्मानंताष्ट
दिग्गजादिप्रतिष्ठिते ऐरावतपुंडरीकवामनकुमुदांजनपुष्पदंतसार्वभौ
मसुप्रतीकाख्याष्टदिग्दंतिशुंडादंडोत्तंडिते तदेतद्ब्रह्मांडान्तर्गतभूर्लो
कभुवर्लोकस्वर्गलोकमहर्लोकजनलोकतपोलोकसत्यलोकाख्यानां
सर्वज्ञसर्वशक्तिसर्वोत्तमसर्वाधिपश्रीचतुर्मुखप्रभृतिस्वस्वलोकाधिष्ठा
तृपुरुषाधिष्ठितानामधोभागे फणिराजराजस्य शेषस्य सहस्रफणा
मंडलैकफणोपरि सर्षपककणायमानमहीमंडलांतर्गताऽतलवितलसु
तलतलातलमहातलरसातलपातालानां स्वस्वाधिष्ठानाधिष्ठितानाम्

परितनेसुमेरुमेरुमन्दरमंदराचलनिषधहिमागिरिशृंगवद्धेमकूटदुर्धर
पारियात्रशैलमहाशैलमहेन्द्रसह्यमलयाचलाविंध्यर्ष्यमूकचित्रकूटमै
नाकमानसोत्तरत्रिकूटोदयाचलपर्यंतानेकाभिधानादिग्गणप्रतिष्ठिता
यां जंबूप्लक्षशाल्मलीकुशक्रौंचशाकपुष्कराख्यसप्तद्वीपवत्यांलवणेक्षु
सुरासर्पिर्दधिक्षीरशुद्धोदकाख्यसप्तसागरसमन्वितायां समस्तभूरे
खायां कमलकदंबगोलकाकारायां वर्तमाने कुवलयकोशांतर्गतदल
वद्विराजमाने उत्तरकुरुहिरण्मयरम्यकभद्राश्वकेतुमालेलावृतहरिव
र्षकिंपुरुषभारताख्यनवखंडवति जंबूद्वीपे तत्खंडसर्वेभ्योव्यतिरिक्त

सारवतिदेवादिभिरप्यभीष्टसुकृतक्षेत्रभूतहेतुनाभिलषिततमे अंगवं
गकलिंगकांबोजसौवीरसौराष्ट्रमहाराष्ट्रवर्गालीकलमगधमालवनेपाल
केरलचोलगौडमलयपाञ्चालसिंहलमत्स्यद्रविडद्रावडकर्णाटराडवशू
रसेनकौंकणटोंकणपाण्ड्यपुलिन्ध्रान्ध्रद्रौणदशार्ण विदेहविदर्भमैथिल
केकयकोशलकुन्तलमैन्ध्रुवजावलसर्वसिंधुमद्रमध्यदेशपर्वतकाश्मी
रपुष्टाहारासिन्धुपारासिकगांधारबाह्लीकप्रभृतिबहुविधदेशविशेषसंप
न्न-दण्डकारण्यमहारण्याद्वैतारण्यकामुकारण्यसैन्धवारण्यप्रभृत्यने
कारण्यवति श्रीगंगायमुनासरस्वतीगोदावरीनन्दाऽलकनन्दामन्दा

किनीकौशिकीनर्मदासरयूकर्मनाशाचर्मण्वतीक्षिप्रावेत्रवतीकावेरीफ
ल्गूमार्कण्डेयरामगंगाशतद्रुविपाशैरावतीचन्द्रभागावितस्तासिन्धुद्द
षद्वतीप्रभृत्यनेकनदीनदवतिकुरुक्षेत्रहरिद्वारक्षेत्रमालक्षेत्रान्विते भर
तखंडे तत्रापिमध्यरेखाकुरुक्षेत्रात्पश्चिमे भागे चंद्रभागावितस्ताती
रयोर्मध्येश्रीश्वेतवाराहकल्पेवैवस्वतमन्वंतरे अष्टाविंशेकलौयुगेकलि
युगप्रथमचरणे आर्य्यावर्तै पुण्यबृहस्पतिक्षेत्रेशुभसंवत्सरेऽस्मिन् अ
मुकायनगते सूर्येऽमुकर्त्तावमुकमासेऽमुकपक्षेऽमुकतिथौ अमुकवास
रेयथायोगकरणमुहूर्तै वर्तमाने चंद्रतारानुकूल्ये पुण्येऽहनिअमुकगो

त्रस्य यथोक्तप्रवरस्याऽमुकवेदिनोऽमुकशाखिनोऽमुकसूत्रिणोऽमुक
शर्म्मणःप्रपौत्राय अमुकशर्मणःपौत्राय अमुकशर्मणःपुत्राय एवमेव
अमुकप्रवरस्यअमुकवेदिनःअमुकशाखिनः अमुकसूत्रिणः अमुकना
म्नःप्रपौत्रीं अमुकनाम्नःपौत्रींअमुकनाम्नःपुत्रीं इतित्रिरावर्त्त्य अमुक
गोत्राय यथोक्तप्रवराय अमुकवेदिनेअमुकशाखिनेअमुकसूत्रिणेअमु
कशर्मणे ब्राह्मणायवरायअमुकगोत्रां यथोक्तप्रवराममुकनाम्नीमिमां
कन्यां यथाशक्त्यलंकृतां महद्वस्त्रद्वयावृतांविवाहदीक्षयादीक्षितांप्र
जापतिदैवतकांगंगावालुकाभिः सप्तर्षिमंडलपर्यंतराशीकृतरेणुपुंज

स्यमध्याद्वर्षसहस्रावसाने एकैकवालुकाकणापकर्षणेनसर्ववालुका
पकर्षणपरिमितकालपर्यंतं ब्रह्मलोकनिवाससिद्ध्यर्थं तिलैः सर्गमंड
लंयावद्राशीभूततिलगिरितो वर्षसहस्रावसाने एकैकतिलापकर्षणेन
सर्वतिलापकर्षणसंमितकालपर्यन्तं सूर्यलोकनिवाससिद्ध्यर्थं यवैश्च
न्द्रमंडलपर्यंतं कृतयवराशितो वर्षसहस्रावसाने एकैकयवापकर्षणेन
सर्वयवापकर्षणपरिमितकालपर्यंतं चन्द्रलोकनिवाससिद्ध्यर्थं माषै
र्ध्रुवमण्डलपर्यन्तं राशीकृतमाषेभ्योवर्षसहस्रावसानएकैकमाषापक
र्षणसंमितकालं यावद्विष्णुलोकध्रुवलोकरुद्रलोकनिवाससिद्ध्यर्थं

गन्धर्वाप्सरोगणमण्डितहंसपारावतशुकसारिकारुन्नादितार्किकिणी
शतसमलंकृतादिव्याविमानेन मनोभिलषितदेशगमनपूर्वकागिरिनदी
नदसिन्धुद्वीपदिव्यदेशनन्दनचैत्ररथप्रभृतिस्थानेषु स्वाभिलषितभो
ग्याविषयभोगार्थं मयासहदशपूर्वेषां दशावरेषां मद्वंश्यानामग्निष्टोमा
तिरात्रवाजपेय पुण्डरीकाश्वमेधयज्ञशतफलजन्यब्रह्मलोकादिनिवास
नार्थंपत्नीत्वेनतुभ्यमहंसंप्रददे ॥ इतिदद्यात्।ततोदक्षिणाॐतत्सदद्य
इमां सपीठखट्वामुत्तानांगिरोदेवताकांचन्द्रदेवताकसरत्नसुवर्णरज
ताभरणबृहस्पतिदेवताककौशेयकार्पासश्वेतरक्तचित्रवस्त्रविश्वकर्मदे

कौस्तुभः स्कंदः शक्तिधरश्चलांगलधरः कुर्वतु वो मंगलम् ॥ १ ॥ गौरी श्री रदितिश्च कद्रुसुभगा भूतिः सुपर्णा शुभा सावित्री तु सरस्वती वसुमती सत्यव्रतारुंधती ॥ स्वाहा जांबवती चरुक्मभगिनी दुःस्वप्नविध्वंसिनी वेलाचांबुनिधेः समीनमकरा कुर्वंतु वो मंगलम् २॥ नेत्राणां त्रितयं शिवं पशुपतेरग्नित्रयं पावनं यद्वद्विष्णुपदत्रयं त्रिभुवने ख्यातं च रामत्रयम् ॥ गंगावाहपथत्रयं सुविमलं वेदत्रयं त्रिस्वरं संध्यानां त्रितयं द्विजैरभिहितं कुर्वंतु० ॥ ३ ॥ अश्वत्थो वटवृक्षचंदनतरू मंदारकल्पद्रुमौ जंबूनिंबकदंबचूतसरला वृक्षाश्च ये क्षीरिणः। सर्वे ते फलमिश्रिताः प्रतिदिनं विभ्राजिताः स

वंतोरम्यंचैत्ररथंसनंदनवनंकुर्वंतु० ॥ ४ ॥ वाल्मीकिःसनकःसनंदनमु
निर्व्यासोवशिष्ठोभृगुर्जाबालिर्जमदग्निरात्रिजनकौगर्गांगिरागौतमः ॥
मांधाताऋतुपर्णवेनसगराधन्योदिलीपोनलः ॥ पुण्योधर्मसुतोययाति
नहुषोकुर्वंतुवो० ॥ ५ ॥ ब्रह्मावेदपतिःशिवः पशुपतिःसूर्यश्चचक्षुष्पतिः
शक्रोदेवपतिर्यमःपितृपतिःस्कंदश्चसेनापतिः ॥ यक्षोवित्तपतिर्हरिश्च
जगतांवायुःपतिःप्राणिनामन्येयेपतयोवसंतिसततंकुर्वंतु० ॥ ६ ॥ गं
गासिंधुसरस्वतीचयमुनागोदावरीनर्मदाकावेरी सरयूर्महेंद्रतनयाच
र्मण्वतीवेदिका ॥ क्षिप्रावेत्रवतीमहासुरनदीख्याताचयागंडकीपुण्या

पूर्णजलाःसमुद्रसहिताःकुर्वंतु० ॥ ७ ॥ गंगागोपतिगोमतीगणपतिर्गौर्विं
दगोवर्द्धनौगीतागोमयगोरजोगिरिसुतागंगाधरोगौतमः ॥ गायत्रीग
रुडोगयागिरिपतिर्गंभीरगोदावरी गंधर्वौगृहगोपगोकुलगणाःकुर्वं० ॥
॥ ८ ॥ लक्ष्मीःकौस्तुभपारिजातकसुराधन्वंतरिश्चंद्रमागावःकामदु
घाःसुरेश्वरगजोरंभादिदेवांगनाः ॥ अश्वःसप्तमुखोविषंहरिधनुःशंखो
मृतंचांबुधेरत्नानीतिचतुर्दशप्रतिदिनं कुर्वंतुवोमंगलम् ॥ ९ ॥ इत्येवं
वरमंगलाष्टकमिदंपापौघविध्वंसकं पुण्यंसंप्रतिकालिदासकविनावृ
त्तप्रबंधीकृतम् ॥ यःप्रातःशृणुयात्समाहितमनानित्यंपठेद्भक्तिमान्गं

गासागरसङ्गमेप्रतिदिनंस्नानस्यपुण्यंलभेत् ॥ १० ॥ एभिर्वरवध्वोः शिरसिपुष्पमालासमर्प्पणम् ॥ इतिमंगलाष्टकंसमाप्तम् ॥ सीमंतेचाविवाहेचतथाचातुर्थकर्म्मणि ॥ मखेदानेव्रतेश्राद्धेपत्नीदक्षिणतोभवेत् ॥ १ ॥ संप्रदानेभवेत्कन्याघृतहोमेसुमंगली ॥ वामभागेभवेद्भार्य्यापत्नीचातर्थकर्म्मणि ॥ २ ॥ यज्ञकालेविवाहेचदेवयागेतथैवच ॥ हूयमानेतथाचाग्नौनाशौचंनैवसूतकम् ॥ ३ ॥ इतिविवाहपद्धतिःसमाप्ता ॥

इदं पुस्तकं मुम्बय्यां क्षेमराज-श्रीकृष्णदासश्रेष्ठिना स्वकीये "श्रीवेङ्कटेश्वर" (स्टीम्) मुद्रण यन्त्रालये मुद्रयित्वा प्रकाशितम्। संवत् १९६७, शके १८३२.

चयोप्सरस आयुवोनामताभ्यःस्वाहा ॥ इदंमरीचिभ्योऽप्सरोभ्यआ
युभ्यो० ॥ ॐ सुषुम्णःसूर्यरश्मिश्चंद्रमागंधर्वःसन इदंब्रह्मक्षत्रंपातु त
स्मैस्वाहावाट्॥इदꣳसुषुम्णायसूर्यरश्मयेचंद्रमसेगंधर्वाय० ॥ ॐ सुषु
म्णःसूर्यरश्मिश्चंद्रमा गंधर्वस्तस्य नक्षत्राण्यप्सरसोभेकुरयोनामता
भ्यःस्वाहा।इदंनक्षत्रेभ्योप्सरोभ्योभेकुरिभ्यो० ॥ ॐइषिरोविश्वव्यचा
वातोगंधर्वाःसनइदंब्रह्मक्षत्रंपातुतस्मैस्वाहावाट् ॥ इदमिषिरायविश्व
व्यचसेवातायगंधर्वाय०। ॐइषिरोविश्वव्यचावातोगंधर्वस्तस्यापोप्स
रसऊर्ज्जोनामताभ्यःस्वाहा।इदमद्भ्योप्सरोभ्यऊर्ग्भ्यो० ॥ॐभुज्युःसु

वि.

१५

पर्णोयज्ञोगंधर्वःसनइदंब्रह्मक्षत्रंपातुतस्मैस्वाहावाट् ॥ इदंभुज्यवेसुप
र्णाययज्ञायगंधर्वाय० ॥ ॐभुज्युःसुपर्णोयज्ञोगंधर्वस्तस्यदक्षिणाप्सर
सःस्तावानामताभ्यःस्वाहा। इदंदक्षिणाभ्योऽप्सरोभ्यःस्तावाभ्यो०॥
ॐप्रजापतिर्विश्वकर्मामनोगंधर्वःसनइदंब्रह्मक्षत्रंपातुतस्मै स्वाहावाट्
इदंप्रजापतयेविश्वकर्मणेमनसेगंधर्वाय० ॥ ॐ प्रजापतिर्विश्वकर्मा
मनोगंधर्वस्तस्यऋक्सामान्यप्सरसएष्टयोनामताभ्यःस्वाहा । इदं
मृक्सामभ्योप्सरोभ्यएष्टिभ्यो०॥इतिराष्ट्रभृत॥ॐचित्तंचस्वाहा॥इदं
चित्ताय०॥ॐचित्तिश्चस्वा०॥इदंचित्त्यै०॥ॐआकूतंचस्वाहा ।इदमा

९.

१५

कूताय०॥ ॐआकूतिश्चस्वाहाइदमाकुत्यै०॥ ॐविज्ञातंचस्वाहाइदंवि
ज्ञाताय०॥ ॐविज्ञातिश्चस्वाहाइदंविज्ञात्यै०॥ ॐमनश्चस्वाहा इदंमन
से०। ॐशक्वर्य्यश्चस्वाहाइदंशक्करीभ्यो०। ॐदर्शश्चस्वाहाइदंदर्शाय०।
ॐपौर्णमासश्चस्वाहाइदंपौर्णमासाय०। ॐबृहच्चस्वाहाइदंबृहते० ॥ ॐ
रथंतरंचस्वा०इदंरथंतराय०। ॐप्रजापतिर्ज्जयानिंद्रायवृष्णेप्रायच्छदु
ग्रःपृतनाजयेषु। तस्मैविशःसमनमंतःसर्वाःसउग्रःसइहव्योबभूवस्वा
हा॥ इदंप्रजापतयेजयानिंद्राय०॥ इतिजयाहोमः॥ ॐअग्निर्भूताना
मधिपतिः समावत्वस्मिन्ब्रह्मण्यस्मिनक्षत्रेस्यामाशिष्यस्यां पुरोधा

वि. यामस्मिन्कर्मण्यस्यांदेवहूत्याᳬस्वाहा । इदमग्नये भूतानामधिपत ९.

१६ ये०॥ ॐइन्द्रोज्येष्ठानामधिपतिःसमावत्वस्मिन्ब्रह्मण्यस्मिन्क्षत्रेस्या

माशिष्यस्यांपुरोधायामस्मिन्कर्मण्यस्यांदेवहूत्याᳬस्वाहा । इदमिं

द्रायज्येष्ठानामधिपतये०॥ ॐयमःपृथिव्याअधिपतिःसमावत्वस्मिन्

ब्रह्मण्यस्मिन्क्षत्रेस्यामाशिष्यस्यां पुरोधायामस्मिन्कर्मण्यस्यां देव

हूत्याᳬस्वाहा । इदंयमाय पृथिव्या अधिपतये० ॥ अत्रप्रणीतोदकस्प

र्शः ॥ ॐवायुरंतरिक्षस्याधिपतिः समावत्वस्मिन्ब्रह्मण्यस्मिन्क्षत्रे १६

स्यामाशिष्यस्यांपुरोधायामस्मिन्कर्मण्यस्यांदेवहूत्याᳬस्वाहा ॥ इ

दंवायवंतरिक्षस्याधिपतये० ॥ ॐ सूर्योदिवोऽधिपतिः समावत्वस्मिन्ब्र ह्मण्यस्मिन्क्षत्रेस्यामाशिष्यस्यां पुरोधायामस्मिन्कर्मण्यस्यां देवहू त्याᳬ स्वाहा । इदंसूर्यायदिवोऽधिपतये० ॥ ॐ चंद्रमानक्षत्राणामधिप तिः समावत्वस्मिन्ब्रह्मण्यस्मिन्क्षत्रेस्यामाशिष्यस्यां पुरोधायाम स्मिन्कर्मण्यस्यांदेवहूत्याᳬ स्वाहा। इदंचंद्रमसेनक्षत्राणामाधिपतये० । ॐ बृहस्पतिर्ब्रह्मणोधिपतिः समावत्वस्मिन्ब्रह्मण्यस्मिन्क्षत्रेस्यामा शिष्यस्यांपुरोधायामस्मिन्कर्मण्यस्यांदेवहूत्याᳬ स्वाहा । इदंबृहस्प तयेब्रह्मणोऽधिपतये० ॥ ॐ मित्रःसत्यानामधिपतिःसमावत्वस्मिन्ब्र

ह्मण्यस्मिन्क्षत्रेस्यामाशिष्यस्यां पुरोधायामस्मिन्कर्मण्यस्यां देवहू
त्याᳬस्वाहा।इदंमित्रायसत्यानामाधिपतये० ॥ ॐवरुणोऽपामाधिपतिः
समावत्वस्मिन्ब्रह्मण्यस्मिन्क्षत्रेस्यामाशिष्यस्यां पुरोधायामस्मिन्
कर्मण्यस्यां देवहूत्याᳬस्वाहा । इदंवरुणायाऽपामाधिपतये० ॥ ॐ स
मुद्रः स्रोत्यानामाधिपतिः समावत्वस्मिन्ब्रह्मण्यस्मिन्क्षत्रेस्यामा
शिष्यस्यां ०देवहूत्याᳬस्वाहा । इदंसमुद्राय स्रोत्यानामधिपतये० ॥
ॐ अन्न ᳬ साम्राज्यानामाधिपतिस्तन्मावत्वस्मिन्ब्रह्मण्यस्मिन् क्षत्रे
स्यामाशिष्यस्यां पुरोधायामस्मिन्कर्मण्यस्यां देवहूत्या ᳬस्वाहा ॥

इदमन्नाय साम्राज्यानामधिपतये० ॐ सोम ओषधीनामाधिप
तिः समावत्वस्मिन्ब्रह्मण्यस्मिन्क्षत्रेऽस्यामाशिष्यस्यां पुरोधाया
मस्मिन्कर्मण्यस्यां देहूत्या ँ स्वाहा । इदं सोमायौषधीनामधि
पतये० ॥ ॐसविताप्रसवानामाधिपातिः समावत्वस्मिन्ब्रह्मण्यस्मिन्
क्षत्रेस्यामाशिष्यस्यां पुरोधायामास्मिन्कर्मण्यस्यां देवहूत्या ँ स्वा
हा ॥ इदंसवित्रेप्रसवानामाधिपतये० ॥ ॐरुद्रःपशूनामधिपातिः समा
वत्वास्मिन्ब्रह्मण्यस्मिन्क्षत्रेस्यामाशिष्यस्यां पुरोधायामस्मिन्कर्म
ण्यस्यांदेवहूत्याँस्वाहा ॥ इदंरुद्रायपशूनामाधिपतये०॥ अत्रप्रणीतो

वि.

१८

दकस्पर्शः ॥ ॐत्वष्टारूपाणामाधिपतिःसमावत्वस्मिन्ब्रह्मण्यस्मिन्
क्षत्रेस्यामाशिष्यस्यांपुरोधायामस्मिन्कर्मण्यस्यांदेहूत्याँस्वाहा ॥
इदंत्वष्ट्रेरूपाणामधिपतये० ॥ ॐविष्णुःपर्वतानामधिपतिःसमावत्व
स्मिन्ब्रह्मण्यस्मिन्क्षत्रेस्यामाशिष्यस्यां पुरोधायामस्मिन्कर्मण्य
स्यांदेवहूत्याँस्वाहा ॥ इदंविष्णवेपर्वतानामधिपतये० ॥ ॐमरुतोग
णानामधिपतयस्तेमाऽवंत्वस्मिन्ब्रह्मण्यस्मिन्क्षत्रेस्यामाशिष्यस्यां
पुरोधायामस्मिन्कर्मण्यस्यांदेवहूत्याँस्वाहा ॥ इदंमरुद्भ्योगणानाम
धिपतिभ्यो० ॥ ॐपितरःपितामहाःपरेवरेततास्ततामहाइहतेमावंत्व

९.

१८

॥ इति विवाहपद्धतिः समाप्ता ॥

॥ इति विवाहपद्धतिः समाप्ता ॥